

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Perioodi 2023–2027 keskkonnasõbraliku majandamise toetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 7 lõike 2, § 15 lõike 2 ning § 38 lõike 3 alusel.

1. jaanuaril 2023 algab uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) eelarveperiood 2023–2027, mille raames saab Eesti osa Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi eelarvest. Nendest fondidest toetuste andmist reguleerib perioodil 2023–2027 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013). Nimetatud määruse artikli 9 kohaselt tuleb liikmesriikidel EL-i toetuste saamiseks koostada ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava, milleks Eesti puhul on „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ (edaspidi *strateegiakava*), mis on kiidetud heaks Euroopa Komisjoni otsusega.

Käesolev eelnõu on vajalik strateegiakava kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kava (edaspidi *ökokava*) sekkumise „Keskkonnasõbralik majandamine” rakendamiseks. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse (edaspidi *toetus*), nagu ka teiste ökokava sekkumiste õiguslik alus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikkel 31.

ELiga liitumise eelselt rakendati keskkonnasõbraliku põllumajanduse meetmeid üksikutel aladel ja 2004. aastast üleriigiliselt. Toetuste andmise perioodid on seotud ELi eelarveperioodidega. Ühise põllumajanduspoliitika finantsperioodide vahetusel on toetuse tegevusi muudetud ja edasi arendatud. Perioodi 2004–2006 keskkonnasõbraliku tootmise toetuse taotleja pidi koostama kogu ettevõtte kohta keskkonnasõbraliku tootmise plaani, mis koosnes väetus- ja viljavaheldusplaanist. Lisaks pidi taotleja korraldama mullaproovid, karjatama suveperioodil põllumajandusloomi ja osalema keskkonnasõbraliku tootmise koolitustel. Keskkonnasõbraliku tootmise toetus asendus perioodil 2007–2013 keskkonnasõbraliku majandamise toetusega, mille nõuded olid täiustatumad. Perioodi 2007–2013 keskkonnasõbraliku majandamise toetus jagunes kaheks: valida võis põhitegevuse või põhi- ja lisategevuse elluviimise. Põhitegevuse elluviimise korral pidi taotleja koostama ja järgima väetus- ja viljavaheldus- või külvikorraplaani, analüüsima mulla- ja sõnnikuproove, hoidma 30 protsenti maast talvise taimkatte all, kasutama 15 protsendil maast sertifitseeritud seemet, hoidma üle 20 hektari suuruse põllu ääres rohumaariba või muud maastikuelemendi ning säilitama pärandkultuuriobjektid. Põhi- ja lisategevuse nõuete elluviimisel pidi taotleja lisaks põhitegevuse nõuetele kasvatama 15 protsendil maal liblikõieliste sugukonda kuuluvaid põllumajanduskultuure (edaspidi *liblikõielised*), kasutada ei lubatud taimekasvuregulaatoreid (va taliviljadel) ja maad hoida mustkesas, piirati glüfosaati sisaldavate taimekaitsevahendite (edaspidi *glüfosaat*) kasutamist. Perioodil 2014–2020 keskkonnasõbraliku majandamise toetuses jätkusid mitmed eelneva perioodi nõuded. Põhitegevuse elluviimiseks pidi taotleja rakendama viljavaheldust või külvikorda, kasvatama liblikõielisi, kasutama sertifitseeritud teraviljaseemet, analüüsima mullaproovid ja koostama väetusplaani, hoidma maad talvise taimkatte all ja üle 20 ha suuruse põllu ääres rohumaariba või muud maastikuelemendi, osalema

koolitusel, samuti oli seatud piirang glüfosaadi kasutamisele. Koos põhitegevusega sai ellu viia mesilaste korejalade rajamise ja täiendavat veekaitse lisategevusi, samuti oli võimalus põllulindude soodustamiseks jätta püsirohumaad üle aasta hooldamata. Perioodil 2014–2020 rakendatud keskkonnasõbraliku majandamise toetuse nõuetest on mõned liikunud tingimuslikkusesse ja osa teistesse sekkumistesse, samas on juurde tulnud täiendavaid nõudeid, nagu sama taimekaitsevahendi kasutamise keeld või lämmastiku bilanss ja e-põlluraamat, kuid põhitoetusena on sekkumise loogika sama – see on pakett nõuetest, mis koosmõjus piirab põllumajandustootmise intensiivistumist.

Toetuse eesmärgiks on soodustada keskkonnasõbralike majandamisviiside kasutuselevõttu ja jätkuvat kasutamist põllumajanduses, et kaitsta mulda ja vett ning parandada nende seisundit, samuti suurendada elurikkust ja maastikulist mitmekesisust ning tõsta põllumajandustootjate keskkonnateadlikkust. Keskkonnasõbraliku majandamise ökokava on mitmetasandiline toetusskeem, mille põhitoetuspakettis tuleb täita mitmeid põllumajanduskeskkonna nõudeid koos, kuid seda tehes saab täiendavalt valida lisategevusi. Samuti on toetus avatud mahetootjatele, et ka neil oleks võimalus rakendada põllumajanduskeskkonnale kasulikke praktikaid, mida ei hõlma mahepõllumajandusliku tootmise kohustuslike nõudeid. Põhitegevuse elluviimisel saab toetuse taotleja juurde valida uusi lisategevusi: vahekultuuri kasvatamine, happeliste muldade lupjamine, mitmeliigilise väikese põllul põllumajanduskultuuride kasvatamine, aiakultuuridel orgaanilise multši kasutamine ja haljasväetiskultuuri kasvatamine.

Toetusega hõlmatud hektarid panustavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 6 väljatoodud erieesmärkide d, e, f ja i saavutamisele. Nende erieesmärkide peamiseks sihiks on eelkõige parendada kliima ja keskkonnanäitajaid:

- 1) erieesmärk d seab sihiks aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sh kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat;
- 2) erieesmärk e seab sihiks edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, vähendades seejuures sõltuvust kemikaalidest;
- 3) erieesmärk f seab sihiks elurikkuse vähenemise peatamise ja selle ümberpööramise, edendada ökosüsteemi teenuseid, säilitada elupaiku ja maastikke;
- 4) erieesmärk i seab sihiks parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudmistele toidu ja tervise osas.

Samuti panustab toetus „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ põllumajanduskeskkonna tegevussuuna eesmärkidesse:

- 1) väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise negatiivne mõju keskkonnale on vähene;
- 2) põllumajandustootmise negatiivne mõju kliimamuutusele ja õhukvaliteedile on vähenenud ning positiivne mõju on suurenenud;
- 3) ning säilinud on põllumajandusmaa elurikkus ja maastiku mitmekesisus ning tagatud on ökosüsteemi teenuste toimimine.

Toetusega on kavas hõlmata 2027. aastaks 571 000 hektarit põllumajandusmaad. Taotlusi toetusega liitumiseks on kavas vastu võtta alates 2023. aastast. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 11 lõike 1 kohaselt kehtestab valdkonna eest vastutav minister igal aastal määrusega need strateegiakava sekkumiste raames antavad toetused, mida kalendriaastal antakse. Kui toetuse andmist ei ole kalendriaastal määrusega kehtestatud, siis toetuse taotlemise õigust ei teki.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Maaeluministeeriumi maakasutuspoliitika osakonna valdkonnajuht Reno Paju (6256144, reno.paju@agri.ee), nõunikud Merili Simmer (6256134, merili.simmer@agri.ee), Sandra Salom (625 6145, sandra.salom@agri.ee) ja Reelika Päädam (6256267, reelika.paadam@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunik Ketlyn Roze (6256127, ketlyn.roze@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) koosneb 7 peatükist ja 35 paragrahvist.

Eelnõu § 1 sätestab, et määrusega kehtestatakse strateegiakava ökokava sekkumise „Keskkonnasõbralik majandamine“ raames antava keskkonnasõbraliku majandamise toetuse (edaspidi *toetus*) andmise tingimused ning kord. Toetuse andmise tingimused ning kord hõlmab sätteid toetatavate tegevuste, toetuse minimaalse ja maksimaalse ühikumäära, toetuse ühikumäärade otsustamise, toetusõiguslikkuse nõuete, tingimuslikkuse ja baasnõuete, toetuse põhitegevuse ja lisategevuste elluviimise nõuete, põllumajandusliku majapidamise üleandmise, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kohta ning rakendussätteid.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse toetatavad tegevused.

Lõike 1 ja 2 kohaselt antakse toetust keskkonnasõbraliku majandamise põhitegevuse või lisategevuse elluviimise eest. Tegevusi tuleb ellu viia ühe kalendriaasta jooksul, mida loetakse kohustuseaastaks. Kalendriaasta ja seega ka kohustuseaasta algab 1. jaanuaril ja lõpeb 31. detsembril. Toetuse taotlejad peavad järgima ka tingimuslikkuse süsteemi nõudeid, mida tuleb täita samuti kalendriaasta kohta ja nõuete rikkumisel vähendatakse kalendriaastal antavat toetust. Seega on ühtseks toetuse menetlemiseks põhjendatud rakendada kalendriaastat.

Keskkonnasõbraliku majandamise põhitegevusteks on elektroonilise põlluraamatu (edaspidi *e-põlluraamat*) pidamine, lämmastikubilansi koostamine, viljavahelduse või külvikorra järgimine, liblikõieliste kasvatamine, sertifitseeritud teraviljaseemne kasutamine, taimekaitsevahendite sh glüfosaadi kasutamise piirang, mullaproovide võtmine ja koolitusel osalemine. Kõõgivilja, maasika, ravim- või maitsetaime, puuvilja- või marjakultuuri (edaspidi koos *aiakultuur*) kasvualal tuleb põhitegevuse nõuetena hoida teenindusala rohukamaras, kasutada maasikaridadel multši, viljapuude kasvualal hoida feromoonpüüniseid ning viljapuude ja marjapõõsaste alal elurikkuse elemente. Lisaks põhitegevuse ellu viimisele võib vabatahtlikult valida keskkonnasõbraliku majandamise lisategevuste elluviimise.

Toetuse põhitegevust ja lisategevust tuleb ellu viia üldjuhul toetusõiguslikul maal. Mõned põhitegevuse nõudeid tuleb täita ka maal, mis ei ole toetuse toetusõiguslik. Sellisteks nõueteks on näiteks glüfosaadi kasutamise keeld sööti jäetud maal ja mustkesal, e-põlluraamatu pidamine kogu põllumajanduslikus majapidamises ellu viidud põllumajandusliku tegevuse kohta. Samuti arvestatakse liblikõieliste kasvatamise osakaal kogu põllumajandusliku majapidamise põllumaa kohta.

Lõikes 3 nimetatakse toetuse lisategevused, milleks on orgaanilise multši kasutamine, haljasväetiskultuuri kasvatamine, mitmeliigilise väikese põllu lisategevus, vahekultuuri kasvatamine, happelise mulla lupjamise lisategevus ning glüfosaadi mittekasutamise lisategevus.

Lõike 4 kohaselt antakse toetuse lisategevuse elluviimise eest toetust üksnes selle toetusõigusliku maa kohta, mille kohta taotletakse toetust keskkonnasõbraliku majandamise põhitegevuse elluviimise eest. Toetuse eesmärgist lähtuvalt on oluline, et nii põhitegevust kui ka lisategevusi viiakse ellu samal põllumajandusmaal. Samas, kui taotleja taotleb toetust toetusõigusliku maa kohta, kuid talle selle maa kohta näiteks põhitegevuse nõuete rikkumise korral toetust ei anta, siis sama maa kohta antakse toetust lisategevuse elluviimise eest.

Lõike 5 kohaselt antakse glüfosaadi mittekasutamise lisategevuse eest toetust üksnes selle maa kohta, mille kohta on taotleja põhitegevuse elluviimise eest toetust taotlenud ja mille kohta talle ka toetust antakse.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär.

Lõigetega 1–6 reguleeritakse toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär erinevate põllumajanduskultuuride eri viisi kasvatamise korral. Euroopa parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 102 lõike 2 kohaselt võivad liikmesriigid otsetoetuste sekkumistele kehtestada iga ühikumäära puhul maksimaalse või minimaalse ühikumäära või mõlemad. Maksimaalse ja minimaalse ühikumäära kehtestamine võimaldab vältida otsetoetustele ettenähtud iga-aastast eelarve kasutamata jätmist. Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115 artikli 31 lõike 5 kohaselt võib toetusega hüvitada täiendavate keskkonnanõuete täitmisest tulenev saamata jäänud tulu ja lisakulud, mis erinevad strateegiakava keskkonna- ja kliimakoostustest ning muudest majandamiskohustustest ning on rangemad järgmistest tegevustest:

- 1) tingimuslikkuse nõuetest,
- 2) asjaomastest väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise ning loomade heaolu miinimumnõuetest ning muudest asjaomastest liikmesriigi ja liidu õigusega ette nähtud kohustuslikest nõuetest,
- 3) põllumajandusmaa hoidmisest karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras ilma tavapärasest erinevaid põllumajandusmeetodeid või -masinaid kasutava ettevalmistava tegevuseta.

Toetusega hüvitatakse osaliselt toetusesaajale toetuse tegevuste elluviimisest tingitud lisakulu ning saamata jäänud tulu. Toetuse ühikumäära väljatöötamisel arvesse võetud lisakulud ja saamata jäänud tulu on esitatud strateegiakava peatükis ÖK1 punkt 11.

Lõike 1 kohaselt on toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär ühe hektari maa kohta põhitegevuse elluviimise eest 40 kuni 50 eurot kui kasvatatakse teravilja, kaunvilja, õli- või kiukultuuri, rühvelkultuuri, muu tehnilist kultuuri (edaspidi koos *põllukultuur*), ravim- või maitsetaime, köögivilja turvasmuldadel, heintaimi põllumaal. Sama ühikumäär on põhitegevuse elluviimise eest ka püsirohumaa, põldtunnustatud heinaseemnepõllu ja mitmeliigilise väikese põllu kohta. Turvasmullad täidavad keskkonnaeesmärke paremini kui neid hoitakse rohumaa all, seetõttu on turvasmuldadel köögivilja kasvatamise eest ühikumäär madalam. Kui kasvatatakse maasikat, puuvilja- või marjakultuuri või köögivilja mujal kui turvasmuldadel, siis on toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär ühe hektari maa kohta põhitegevuse elluviimise eest 230 kuni 254 eurot.

Lõike 2 kohaselt on mahepõllumajanduslikul maal, mille kohta on andmed kantud mahepõllumajanduse registrisse (edaspidi *mahemaa*), toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär ühe hektari maa kohta põhitegevuse elluviimise eest 20 kuni 26 eurot püsirohumaa, põldtunnustatud heinaseemnepõllu ja mitmeliigilise väikese põllu kohta ning maa kohta, millel

kasvatatakse põllukultuuri, köögivilja turvasmuldadel ja heintaimi põllumaal. Kui mahemaal kasvatatakse maasikat, puuvilja- või marjakultuuri, ravim- või maitsetaimi või köögivilja mujal kui turvasmuldadel, siis on toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär ühe hektari maa kohta põhitegevuse elluviimise eest 50 kuni 70 eurot. Mahemaal on toetuse ühikumäär madalam võrreldes selle maaga, millel mahepõllumajanduslikke tegevusi ellu ei viida, kuna mahepõllumajanduslikku tootmist reguleerivatest õigusaktidest tulenevate kohustuslike nõuete, näiteks taimekaitsevahendite kasutamiskiirangute täitmist selle toetuse raames ei hüvitata.

Lõike 3 kohaselt võetakse aiakultuuride ühikumäära kohaldamisel arvesse aiakultuuride kasvupind. Kui kasvatatakse köögivilja, maasikat, puuvilja- või marjakultuuri või mahemaal lisaks ka ravim- ja maitsetaimi kokku üle 0,3 ha, siis kohaldatakse ühikumäära 230 kuni 254 eurot hektari kohta ja mahemaal 50 kuni 70 eurot hektari kohta.

Lõike 4 kohaselt kui kasvatatakse köögivilja, maasikat, puuvilja- või marjakultuuri või mahemaal lisaks ka ravim- ja maitsetaimi kokku alla 0,3 ha, siis kohaldatakse ühikumäära 40 kuni 50 eurot hektari kohta ja mahemaal 20 kuni 26 eurot hektari kohta.

Lõike 5 kohaselt on toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär ühe hektari maa kohta köögivilja kasvatamise korral 40 kuni 50 eurot või mahemaal köögivilja kasvatamise korral 20 kuni 26 eurot kui köögivilja põllu põhimullana on üle 70 protsendi ulatuses turvasmullad (M, S, R, AM) või erodeeritud (E,e) ja deluviaalmuldade (D) kompleks.

Lõige 6 määratleb toetuse lisategevuste elluviimise eest ühe hektari maa kohta antavat minimaalset ja maksimaalset ühikumäära.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse toetuse ühikumäärade otsustamine.

Lõike 1 kohaselt otsustab toetuse ühikumäära Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*), võttes arvesse toetuse andmiseks ettenähtud vahendeid, toetuse minimaalset ja maksimaalset ühikumäära ning nõuetekohase taotlusega hõlmatud toetusõiguslikuks tunnistatud maa hektarite arvu.

Lõigetes 2 ja 3 on toodud sätted juhuks, kui kohustuseaastal esitatud nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab sekkumise kohta eelarveaastaks määratud summat. Toetuse olemusest tulenevalt ei ole selle toetuse puhul kõigi nõuetekohaste taotluste täies mahus rahuldamiseks eelarve mittejätkumise korral tavapäraste eelistuskriteeriumite rakendamine põhjendatud, mistõttu on üheks alternatiiviks toetuse summa vähendamise mehhanism, mille kohaselt kõik nõuetele vastavad taotlejad saavad toetust, ent vähendatult. Eelarve mittejätkumise korral rakendab *PRIA* esmajärjekorras toetuse minimaalset ühikumäära ning kui ka siis eelarvest ei piisa, vähendab *PRIA* toetuse summat. Toetuse vähendamise korral peab *PRIA* järgima võrdse kohtlemise põhimõtet. Lisaks, kui toetuse suurus arvutatakse rohkem kui ühe ühikumäära alusel, võib *PRIA* vähendada üht, mitut või kõiki ühikumäärasid. Õiguslik alus toetuse ühikumäära vähendamiseks tuleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 16 lõikest 5.

Eelnõu §-dega 5 ja 6 sätestatakse toetusõiguslikkuse nõuded taotlejale ja põllumajandusmaa kohta. Toetusõiguslikkuse nõuete eesmärk on tagada toetuse eesmärkide parem täitmine ning välistada toetuse mittesihipärane andmine ja asjatu administratiivkoormus. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 16 lõike 8 punkt 1 järgi jäetakse toetuse taotlus rahuldamata, kui taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta nõuetele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse nõuded taotlejale.

Toetust antakse põllumajandusliku tegevusega tegelevale äriregistris registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule, kes on aktiivne põllumajandustootja (edaspidi koos *taotleja*). Põllumajandusliku tegevusena ja aktiivse tootjana mõistetakse maaeluministri xx määruse nr xx „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ §-s 2 nimetatud isikut ja §-s 3 nimetatud tegevust. Aktiivseks põllumajandustootjaks loetakse taotlejat, kelle põllumajandusliku majapidamise kohta anti taotluse esitamise aastale eelnenud kalendriaastal otsetoetusi kuni 5000 eurot. Kui põllumajandusliku majapidamise kohta anti taotluse esitamise aastale eelnenud kalendriaastal otsetoetusi rohkem kui 5000, loetakse taotleja aktiivseks põllumajandustootjaks juhul kui taotluse esitamise kalendriaastal on tema kasutuses vähemalt üks hektar põllumaad või on tal põllumajandusloomade registri andmetel ühele loomühikule vastavalt hulgal põllumajandusloomi või üks mesilaspere või tema kasutuses oleva põllumajandusmaa karjatamiseks ja harimiseks sobilikus seisukorras hoidmise kulu on vähemalt 60 eurot hektari kohta. Põllumajandusliku tegevuseks loetakse põllumajandustoodete tootmist ja põllumajandusmaa hoidmist karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras.

Eelnõu §-ga 6 sätestatakse nõuded toetusõigusliku põllumajandusmaa kohta.

Lõike 1 kohaselt antakse toetust põllumajandusmaa kohta, mis vastab maaeluministri xx määruse nr xx „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ §-s 4 sätestatud nõuetele.

Lõike 2 kohaselt antakse toetust taotlejale, kelle kasutuses on vähemalt 1,0 hektar toetusõiguslikku maad. Toetusõiguslik on põllumaa, millel kasvatatakse köögivilja, maasikat, ravim- või maitsetaime, heintaimet või heintaimet mis on põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määruses nr 56 „Söödakultuuride seemne kategooriad ning söödakultuuride seemne tootmise ja turustamise nõuded“ sätestatud nõuete kohaselt põldtunnustatud (edaspidi *heinaseemnepõld*) või sellel asub mitmeliigiline väike põld. Samuti on toetusõiguslik püsilõikude alune maa kui sellel kasvatatakse puuvilja- või marjakultuuri ja püsirohumaad.

Pindalatoetuste saamiseks tuleb kasvatatavad põllumajanduskultuurid põllumajanduskultuuride loetelu järgi klassifitseerida. Põllumajanduskultuuride loetelu põhineb põllumajandusmaa klassifikaatoril, mis on riigi infosüsteemi kuuluvas andmekogus kasutatav täpselt kirjeldatud üksteist välistavate ning number- või tähtkoodiga tähistatud kategooriate põhjalik ja korrastatud süsteem, mille koostamisel on arvestatud EL määrustega.

Lõike 3 kohaselt antakse toetust maa kohta, millel kasvatatakse toetusõiguslikku põllumajanduskultuuri põhikultuurina. Põhikultuuride määratlemine võimaldab eristada peamiselt saagi saamiseks kasvatatavaid põllumajanduskultuure nendest taimedest, mida kasvatatakse põllumajanduskultuuri vaheldusena.

Lõike 4 kohaselt antakse mitmeliigilise väikese põllu kohta põhitegevuse elluviimise eest toetust üksnes siis, kui sellel viiakse ellu mitmeliigilise väikese põllu lisategevust. Kui mitmeliigilise väikese põllu lisategevuse kohta toetust ei taotleta, tuleb need väiksed põllud, millel kasvatatakse erinevaid põllumajanduskultuure, märkida taotlusel eraldi põldudena.

Lõike 5 kohaselt antakse aiakultuuri kasvatamise korral toetust ka aiakultuuri põllu otstes asuva kuni 15 meetri laiuse teenindusala kohta, millel ei kasvatata aiakultuuri. Lähtuvalt aianduskultuuri kasvatamise spetsiifikast on põllutöömasinate ümberpööramiseks vaja teenindusalasid kummaski rea otsas. Teenindusalade jätmine ja nende arvestamine põllu pinna hulka on võimalus. Kui aiakultuur külgneb püsirohumaaga, millel põllutöömasinaid ümber pööratakse, siis ei ole vaja eraldi teenindusala rajada või jätta vaja.

Lõike 6 kohaselt antakse toetust maa kohta, millel kasvatatakse loetletud puuvilja- või marjakultuuri või maasikat minimaalse istutustihedusega.

Lõike 7 kohaselt ei arvestata puuvilja- või marjakultuuri või maasika minimaalse istutustiheduse määramisel teenindusala alla jäävat maad.

Lõike 8 kohaselt ei anta toetust maa kohta, mille kohta antakse strateegiakava alusel pärandniidu hooldamise toetust, väärtusliku püsirohumaaga toetust või mulla- ja veekaitsetoetust. Sama maa kohta ei anta erinevaid toetusi topeltmaksmise vältimiseks sarnaste tegevuste elluviimise korral.

Lõike 9 kohaselt ei anta sama põllu kohta samal kohustuseaastal toetust orgaanilise multši kasutamise lisategevuse elluviimise eest ja vahekultuuride kasvatamise lisategevuse elluviimise eest. Samuti ei anta sama põllu kohta samal kohustuseaastal toetust haljasväetiskultuuri kasvatamise lisategevuse elluviimise eest ja vahekultuuride kasvatamise lisategevuse elluviimise eest.

Lõike 10 kohaselt antakse haljasväetiskultuuri kasvatamise lisategevuse elluviimise eest toetust põllu kohta, millel taotleja kasvatab kohustuseaastal köögivilja ning millel kohustuseaastale vahetult eelnenud kalendriaastal kasvatati haljasväetiskultuuri.

Lõike 11 kohaselt antakse vahekultuuri kasvatamise lisategevuse elluviimise eest toetust vähemalt 0,3 hektari suuruse põllu kohta, millel kasvatatakse põhikultuurina põllukultuuri või köögivilja. Pärast köögivilja või põllukultuuri koristamist külvatav vahekultuur täidab mitmeid keskkonnaeesmärke sh panustades nii mullakaitmesse kui ka elurikkusesse.

Lõike 12 kohaselt antakse happelise mulla lupjamise lisategevuse eest toetust põllu kohta, mille kohta on koostatud ja hiljemalt 1. detsembriks PRIA-le esitatud lubiväetise kasutamise soovitusel lubjatarbekaart. Lubjatarbekaart peab lähtuma mullatüübist, mulla veerežiimist ning mullaproovidest analüüsitud mulla orgaanilise süsiniku sisaldusest, mulla happesusest ja taimedele omastatava kaltsiumi ja magneesiumi sisaldusest. Nimetatud näitajate põhjal koostatud lubjatarbekaardid sobivad Eesti tingimustes kasutamiseks.

Lõike 13 kohaselt piiratakse turvamuldade lupjamist. Turvasmuldade lupjamisel hakkab turvas mineraliseeruma, seetõttu on turvasmuldade lupjamine toetatud vaid erandlikel juhtudel. Kuna turvasmuldi esineb paljudel põldudel, kuid nad moodustavad kogu põllust väikse osa, toetatakse põlde, mille põhimullana on üle 10% ulatuses, kuid mitte rohkem kui 1,0 hektar turvasmullad.

Lõike 14 kohaselt ei anta glüfosaadi mittekasutamise eest toetust mahemaa kohta. Mahemaadel tuleb järgida mahepõllumajanduse regulatsioone, mille kohaselt ei ole keemiliste taimekaitsevahendite kasutamine mahemaal lubatud, siis mahemaa kohta glüfosaadi mittekasutamise eest toetust ei anta.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse tingimuslikkus.

Lõike 1 kohaselt peab taotleja täitma kogu põllumajandusliku majapidamise maal ja põllumajanduslikus tegevuses maaeluministri xx määruse nr xx „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded” sätestatud nõudeid, mis on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 12 ja 13 alusel. Tingimuslikkus hõlmab nii maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid kui ka kohustuslikke majandamisnõudeid. Kohustuslikud majandamisnõuded on valik juba kehtivatest erinevatest siseriiklikest nõuetest. Tingimuslikkus on seotud keskkonna, maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise, rahvatervise, loomatervise, taimetervise ja loomade heaolu vallas kehtestatud nõuete järgimisega. Tingimuslikkuse järgimine on eelduseks strateegiakava pindalapõhiste- ja loomatoetuste täies mahus saamiseks. Tingimuslikkusega välistatakse juhud, kus põllumajandustootja saab elementaarsete nõuete rikkumisel karistada küll valdkonna järelevalveasutuse poolt, kuid saab siiski täies mahus põllumajandustoetusi. Erinevate valdkondade nõudeid on tingimuslikkusesse (varasemalt nõuetele vastavus) kaasatud järk-järgult alates 2004. aastast.

Lõike 2 kohaselt tuleb tingimuslikkust järgida kogu kohustuseaasta vältel 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini.

Lõike 3 kohaselt peab taotleja esitama andmed kogu põllumajandusliku majapidamise maa kohta kuna tingimuslikkus tuleb täita ka sellel maal, mille kohta toetust ei taotleta. Andmed esitatakse toetuse taotlemisel.

Eelnõu §-ga 8 sätestatakse baasnõuded.

Keskkonnasõbraliku majandamise toetust, nagu teisigi strateegiakava ökokava sekkumiste raames antavaid toetusi võib Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 31 lõike 5 kohaselt anda vaid nende kohustuste jaoks, mis on rangemad tingimuslikkusest, asjaomaste väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise ning loomade heaolu miinimumnõudetest ning muudest asjaomastest liikmesriigi ja liidu õigusega ette nähtud kohustustest, põllumajandusmaa heas seisukorras hoidmise tingimustest ning mis erinevad strateegiakava keskkonna- ja kliima- ning muudest majandamiskohustustest. Eelpool nimetatud kohustuslikke nõudeid, mille eest ei ole lubatud toetust anda, nimetatakse tingimuslikkuseks ja baasnõueteks. Kui toetuse olemusest tulenevalt on tingimuslikkuse nõuded toetatava tegevuse elluviimise eelduseks, võivad need ühtlasi olla ka baasnõudeks. Toetuse andmisel tuleb baasnõuete järgimist taotleja põllumajanduslikus majapidamises ka kontrollida ning kui mõnda baasnõuet rikutakse, vähendatakse rikkumise raskusastet, ulatust, kestust ja kordumist arvestades toetust või jäetakse taotlus rahuldamata. Baasnõudeid tuleb täita kohustuseaasta jooksul. Toetuse baasnõueteks on põllumajandusliku tegevuse kohta põlluraamatu pidamine, maaeluministri xx määruse nr xx „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ § x lõigetes x sätestatud nõuded, sama määruse lisas esitatud nitraaditundlikul alal nitraadireostuse vältimise kohustuslikud majandamisnõudeid xx ning taimekaitsevahendite kasutamise kohustuslikud majandamisnõuded xx.

Eelnõu §-ga 9 sätestatakse põhitegevuse nõuete elluviimine.

Kui eelnõus ei ole sätestatud teisiti, siis tuleb põhitegevuse elluviimise nõudeid täita igal kohustuseaastal kogu põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul põllumajandusmaal. Ka siis kui taotletakse toetust vaid teatud osale põllumajandusmaast, tuleb põhitegevuse

nõudeid täita kogu põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul maal. See välistab võimaluse, et taotleja saab valida ja viia ellu nõudeid vaid sellisel maal, kus neid on kõige lihtsam täita. Määruses sätestatud juhtudel tuleb toetuse tegevusi ellu viia ka maal, mis ei ole toetusõiguslik, näiteks sööti jäetud maal ja mustkesal ei ole lubatud kasutada glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid (edaspidi *glüfosaat*).

Eelnõu §-ga 10 sätestatakse e-põlluraamatu pidamine.

E-põlluraamatu pidamine võimaldab vähendada põllumajandustootjate ja ametiasutuste halduskoormust, näiteks ei pea põllumajandustootja samu andmeid mitu korda sisestama. Samuti annab e-põlluraamatu andmestik võimaluse uute andme- ja teaduspõhiste teenuste loomiseks, mis võib tuua põllumajandustootjale nii otsest majanduslikku kasu kui ka aitab majandada keskkonnasäästlikult. E-põlluraamatut pidamise nõue rakendub pärast PRIA läbiviidavat e-põlluraamatu projekti, kõige varem alates 2024. aastast. E-põlluraamatu projekti eesmärgiks on luua andmete automaatse vahetamise võimalus olemasolevate põlluraamatu kommentarkvaradega, ühtlasi tagatakse projekti tulemusena võimalus põlluraamatu pidamiseks PRIA e-teenuste keskkonnas.

Eelnõu §-ga 11 sätestatakse lämmastikubilansi koostamine.

Põllumajandustootmises on oluline suurendada tootmist nii, et samal ajal vähendatakse tootmisega kaasnevat toitainete kadu ja sellele järgnevat kahju keskkonnale. Toiteelemendid on vajalikud taime- ja loomakasvatussaaduste tootmiseks. Toitainete puudujäägiga majandamisel võib langeda mulla viljakus, taimedele vajalike toitainete liiaga majandamisel suureneb õhu, pinnase ja vee reostumise oht. Lämmastiku bilanss annab ülevaate toiteelementide üle- või puudujäägiga majandamisest, võimaldab analüüsida survet keskkonnale (pinna- ja põhjaveele, bioloogilisele mitmekesisusele) ja hinnata lämmastiku kasutamise efektiivsust. Põllumajandustootja saab lämmastikubilansi andmetele tuginedes teha majandamisotsuseid. Taotleja peab põllupõhist arvestust lämmastiku mulda viimise ja mullast väljaviimise kohta vähemalt põllumaa põldude kohta, millel kasvatab põllukultuuri või heintaimi. Arvestust peetakse e-põlluraamatus PRIA e-teenuse keskkonnas või PRIA e-teenuse keskkonnaga liidestatud e-teenuse keskkonnas. E-põlluraamatus on paljud lämmastikubilansi koostamiseks vajalikud andmed juba eeläidatud, mis lihtsustab arvutamist. Lämmastikubilanssi tuleb pidama hakata kõige varem 2024. aastast.

Eelnõu §-ga 12 sätestatakse viljavaheldus ja liblikõieliste kultuuride kasvatamine

Lõike 1 kohaselt peab taotleja korraldama külvikorra või viljavahelduse nii, et samal maal ei kasvatata teravilja kauem kui kolmel ja maasikat kauem kui viiel järjestikusel kalendriaastal ning ristõieliste sugukonda kuuluvaid põllumajanduskultuure (edaspidi *ristõielised*) ei kasvatata sama maal uuesti enne kolme aasta möödumist. Teraviljadeks loetakse põllumajanduskultuuride loetelus teraviljade grupis nimetatud põllumajanduskultuure sõltumata sellest, kas neid kasvatatakse haljasmassiks, teraks või energiakultuuriks. Ristõielised on nimetatud põllumajanduskultuuride loetelus. Kui 2022. aastal kasvatatakse põllul suvirapsi, siis sellel põllul võib suvirapsi või mõnda muud ristõielist kasvatada uuesti 2026. aastal. Kultuuride järgnevust võetakse arvesse ka segude kasvatamisel. Näiteks kui rapsi või sinepit kasutatakse põldherne tugikultuurina, siis võib neid ristõielisi uuesti kasvatada pärast kolme aasta möödumist. Kui kolmel eelneval aastal on samal põllul kasvatatud teravilja või teravilja sisaldavaid segusid, siis neljandal aastal ei tohi sellel põllul enam teravilja või teravilja sisaldavat taimeseugu kasvatada.

Viljavahelduse rakendamine võimaldab ohjata haiguste, kahjurite ja umbrohtude levikut, vähendades seeläbi taimekaitsevahendite kasutamist ning sellest tulenevat riski keskkonnale. Taimekaitsevahendite sage kasutamine soodustab taimekahjustajate resistentsust, mis omakorda tekitab vajaduse uute ja tugevama toimega taimekaitsevahendite kasutuselevõtuks. Ühtlasi jäävad taimekaitsevahendite jäägid mulda, kust jõuavad ka veekeskkonda, mõjutades nii vee- kui mullaelustikku. Sama kultuuri järjepideval kasvatamisel kogunevad mulda kahjulikud ühendid, halveneb mulla fütosanitaarne seisund, väheneb saak. Erinevate kultuuride vaheldumine samal maal tagab parema mulla struktuursuse, säilitab ja suurendab mullaviljakust, parandab väetiste kasutamise efektiivsust ning vähendab toitelementide väljaleostumist mullast.

Lõike 2 kohaselt sööti jäetud maa ja mustkesa, mida kasutatakse põllumajanduskultuuride vaheldusena kas põhikultuurina või pärast põhikultuuri koristamist, ei katkesta külvikorras teravilja ja ristõieliste järgnevust.

Lõike 3 kohaselt vahekultuur ei katkesta külvikorras teravilja ja ristõieliste järgnevust.

Lõike 4 kohaselt määratletakse vahekultuur. Sügisel külvatud talikultuur, mis külvatakse eesmärgiga saada järgneval aastal saaki (näiteks rukis) on põhikultuur. Kui sügisel külvatud rukis kevadel enne 15. juunit mulda küntakse ja külvatakse samale maale mõni muu põllumajanduskultuur, siis on tegemist vahekultuuriga.

Lõike 5 kohaselt maisi, tatra või sorgo kasvatamine katkestab teraviljade järgnevuse külvikorras.

Lõike 6 kohaselt ei pea viljavahelduse nõuet järgima mitmeaastase ristõielise köögivilja, näiteks mädarõika, kasvatamisel. Mitmeaastaseid köögivilju kasvatatakse samal maal mitu aastat

Lõigete 7 ja 8 kohaselt tuleb kasvatada põllumaal liblikõieliste sugukonda kuuluvat põllumajanduskultuuri (edaspidi *liblikõielist*). Liblikõielist tuleb kasvatada vähemalt 15 protsendil põllumaast. Kui taotleja ettevõtte on mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustatud, tuleb kasvatada liblikõielisi 20 protsendil põllumaast. Liblikõieliste osakaalu arvestatakse põllumajandusettevõtte kogu põllumaa osas, mis hõlmab ka nt sööti ja mustkesa, mille kohta toetust ei anta. Liblikõielisi võib kasvatada külvatud puhaskülvis, segus kõrreliste heintaimedega või segus teiste haljasväetiseks kasvatatavate põllumajanduskultuuridega. Kui kasvatatakse liblikõielisi segus teiste taimedega, tuleb järgida liblikõielistele seatud osakaalu segu taimikus.

Liblikõieliste kasvatamine suurendab mullaviljakust ja parandab mulla füüsikalisi omadusi. Sealhulgas transpordivad liblikõielised taimed sügavamatest mullakihtidest künnikihti mineraalseid toiteelemente ja sümbioosis mügarbakteritega seovad õhulämmastikku, muutes need järgnevatele kultuuridele kättesaadavaks. Liblikõieliste kasvatamisega väheneb taimekaitsevahendite ja mineraalväetiste kasutamise vajadus ja sellest tulenevalt säilib veekeskkonna seisund. Mitmeaastaste liblikõieliste abil on võimalik tõhusalt alla suruda umbrohtusid ja vähendada viljaka mullakihi erosiooni. Ühtlasi mitmekesisust suurendavad liblikõielised maastikku, on toidutaimedeks tolmeldajatele ja elu-, toidu- ning varjupaikadeks teistele loomadele (sh lindudele), suurendades bioloogilist mitmekesisust.

Lõike 9 kohaselt võetakse liblikõieliste kasvatamise protsendi täitmisel arvesse puhaskülvina külvatud liblikõielised või liblikõieliste-kõrreliste heintaimede segud, mida kasvatatakse allakülvina. Liblikõieliste kaetus liblikõieliste-kõrreliste heintaimede ja liblikõieliste haljasväetistaimede segu taimikus peab olema vähemalt 30 protsenti. Liblikõieliste rohked taimikud ei vaja lämmastikväetisi, lämmastikuvajadus kaetakse sümbiootiliselt seotud lämmastikuga ja mullavarudest. Põldherne on lubatud kasvatada tugikultuuriga kui põldherne kaetus segu taimikus on vähemalt 70 protsenti. Herne kasvatamisel tugikultuuriga põhk ja juurejäänused lagunevad ja mineraliseeruvad lämmastikuks aeglasemalt kui herne puhaskultuuris kasvatamisel, säilitades mulla huumusevaru ja minimeerides lämmastiku leostumist. Tugikultuuriks sobivad lühikese ja tugeva kõrrega sordid, mille kasvuaeg on sama pikk kui hernel. Tugikultuurina kasvatatakse peamiselt suviteravilju, kuid selleks võivad olla ka raps, rüps ja valge sinep. Põldherne kasvatamisel tugikultuuriga tuleb järgida viljavahelduse nõudeid. Kui herne tugikultuuriks kasvatatakse teravilju, tuleb järgida, et teravilja või teravilja sisaldavat segu ei kasvatata üle kolme aasta. Kui tugikultuuriks kasutatakse ristõielisi, peab arvestama, et ristõielisi võib samal maal uuesti kasvatada kolme aasta pärast.

Lõike 10 kohaselt võetakse liblikõieliste ja viljavahelduse tegevustes arvesse põllumajanduskultuur, mida kohustuseaastal kasvatatakse põhikultuurina ning mida kasvatati samal maal põhikultuurina kohustuseaastale vahetult eelnenud aastatel. Näiteks saagi saamise eesmärgil kasvatavad taliviljad, mis külvatakse sügisel, võetakse viljavahelduse ja liblikõieliste nõuete täitmisel arvesse külviaastale järgneval aastal. Kuigi allakülvid loetakse vahekultuuriks, võetakse liblikõieliste kasvatamise nõudes arvesse ka põhikultuurile alla külvatud liblikõielist.

Eelnõu §-ga 13 sätestatakse sertifitseeritud teraviljaseemne kasutamine.

Lõike 1 kohaselt kasutab taotleja külvisena kohustuseaastal eelneva kalendriaasta sügisel ja kohustuseaasta kevadisel teraviljade külvipinnal kokku vähemalt 15 protsenti sertifitseeritud teraviljaseemet. Teraviljadeks loetakse põllumajanduskultuuride loetelus teraviljade grupis nimetatud põllumajanduskultuurid. Eestis kasutatakse sertifitseeritud seemet mitmete teiste riikidega võrreldes oluliselt vähem. Sertifitseeritud seeme on sordiehtne, kontrollitud umbrohuseemnete (sh tuulekaer), taimehaiguste jms. näitajate osas, mistõttu tema kasutamine vähendab põldude umbrohtumust ja taimekahjustajate levikut, vähendades vajadust taimekaitsevahendite kasutamise järele. Ühtlasi loob sertifitseeritud seemne kasutamine eeldused suurema ja kvaliteetsema saagi saamiseks suurendamata keemilist koormust külvipinnale. Kaudselt aidatakse sertifitseeritud seemne nõudega kaasa uute sortide aretamisele. Kuna mitmete põllumajanduskultuuride (nt mais, raps) kasvatamisel kasutatakse juba valdavalt sertifitseeritud seemet, siis on suurem vajadus sertifitseeritud seemne kasutamise järele traditsiooniliste teraviljade kasvatamisel.

Lõike 2 kohaselt maisi ja sorgo külvipinda ning teravilja ja teiste põllumajanduskultuuride segu külvipinda ei loeta teraviljade kogupinna hulka ning sertifitseeritud seemnega külvatud teraviljade pinna hulka. Teraviljadest koosnevad segud arvestatakse teraviljade pinna hulka. Sertifitseeritud seemnena arvestatakse teraviljaseemet kategooriaga supereliit, eliit või sertifitseeritud.

Lõike 3 kohaselt ei arvestata maisi ja sorgo seemet sertifitseeritud teraviljaseemne hulka.

Lõike 4 kohaselt ei tohi samale põllule külvata sertifitseeritud ja sertifitseerimata seemet, välja arvatud juhul kui sertifitseerimata seemet kasutatakse allakülviks. Seega ei tohi sertifitseeritud

seemet segada sertifitseerimata seemnega, samuti ei tohi põllu üht osa külvata sertifitseerimata ja teist osa sertifitseeritud seemnega.

Lõike 5 kohaselt peavad seemnepartii sertifitseerimist tõendav külvatud seemne müügipakendi etikett ja sertifitseeritud seemne ostmist tõendav dokument olema kohustuseperioodi jooksul kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad.

Eelnõu §-ga 14 sätestatakse glüfosaadi kasutamise piirang.

Põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul maal, milleks kasvatatakse põllukultuure, ei ole lubatud kasutada glüfosaati põllukultuuride tärkamisest, istutamisest või maha panemisest kuni saagi koristamiseni. Eelmise aasta koristuse käigus maha varisenud põllukultuuride seemned on varis, millest tärganud taimed loetakse umbrohuks. Glüfosaati ei ole lubatud kasutada kohustuseaasta kestel haljaskesal ja haljasväetiseks kasvatatavatel taimedel, vahekultuuridel ja maal, millel kasvatatakse aiakultuuri. Haljaskesa või haljasväetiseks kasvatatavate põllumajanduskultuuride puhul märgitakse taotlusele kasvatatav põllumajanduskultuur ja tehakse haljaskesa korral mäрге HK ja haljasväetistaimede sissekünni aastal mäрге HV. Glüfosaati ei ole lubatud kasutada ka mustkesal ja sööti jäetud maal. Mustkesa ja sööti jäetud maa kohta toetust ei anta. Mustkesa on külvikorruga hõlmatud põllumajanduskultuurideta maa, mida haritakse umbrohtude hävitamiseks. Mulla intensiivse harimisega on umbrohtusid ja taimekahjustajaid võimalik küll tõhusalt hävitada, kuid harimise käigus kiireneb mulla orgaanilise aine mineraliseerumine, mille tõttu väheneb ka oluline hulk mulla orgaanilist ainet, lõhutakse mullastruktuuri ja suureneb toiteelementide leostumine. Lisaks on selline harimine väga töö- ja energiamahukas ja ei ole majanduslikult tulus. Seega ei ole põhjendatud anda mustkesas hoitavale maale keskkonnasõbraliku majandamise toetust. Sööti jäetud maa on külvikorruga hõlmatud, taotlemise aastal tootmisest kõrvale jäetud maa. Mullaviljakuse tõstmiseks võib maa sööti jätmise asemel külvata sellele haljasväetistaimi.

Glüfosaadi ja teiste taimekaitsevahendite kasutamise piiramine suurendab bioloogilist mitmekesisust, tagab mulla- ja vee-elustiku suurema ohutuse ja vähendab jääkainete sisaldust toidus ning loomasöödas. Keemiliste umbrohutõrjevahendite kasutamise asemel on võimalus umbrohte ohjata erinevate keskkonnasäästlike võtetega. Umbrohtude ennetamiseks ja leviku piiramise võimalusteks on rakendada sobivat viljavaheldust, kasutada umbrohupuhast külvist või istutusmaterjali, valida õige külviaeg, külvitihedus ja külviviis ning kasutada umbrohtude suhtes konkurentsivõimelisemaid sorte. Kultuurtaimede soodsamate tingimuste loomiseks ja nende vastupanu tõstmiseks tuleb põldu väetada tasakaalustatult ning vajadusel põldu lubjata ja kuivendada. Mehaaniliste tõrjevõtetena võib kasutada umbrohtude väljakorjamist ja väljakurnamist. Aianduses ja väiksematel pindadel on sobiv umbrohtude allasurumiseks kasutada multši ning umbrohtude tõrjeks leegitamist või umbrohtunud maa katmist kilega.

Eelnõu §-ga 15 sätestatakse mullaproovide analüüsimine.

Lõiked 1–9 sätestavad mullaproovide võtmise ja analüüsimise korra. Mullaproovide analüüsitulemusi teades on võimalik koostada väetusplaan selliselt, et see minimeeriks muldade kurnamist ühelt poolt ning üle väetamisest tulenevat keskkonnareostust teiselt poolt. Samuti on võimalik planeerida mullaanalüüside tulemustest lähtudes sobivat külvikorda ja agrotehnikat ning vajadusel muldade neutraliseerimist, et luua kultuurtaimede soodsamad kasvutingimused ja vältida ebaotstarbekat väetiste ning liigset taimekaitsevahendite kasutamist.

Lõike 1 kohaselt peab taotleja korraldama maa kohta, mille kohta toetust taotleb mullaproovide võtmise ning proovide saatmise mullaanalüüside tegemiseks mulla ja pinnase analüüsimiseks akrediteeritud laboratooriumisse (edaspidi *laboratoorium*) hiljemalt kohustuseaasta 1. detsembriks. Mullaproovid tuleb võtta sellelt maalt, mille kohta taotleja toetust taotleb. Kui taotleja taotleb toetust maa kohta, mille kohta talle toetust ei anta, tuleb mullaproovid võtta ja saata laboratooriumisse analüüsimiseks kogu maa kohta, mille kohta ta toetust taotleb.

Lõige 2 kohaselt kehtivad taotletud maal varem võetud ja nõuetekohaselt analüüsitud mullaproovid viis aastat. Uued mullaproovid tuleb võtta ja laboratooriumisse analüüsimiseks saata eelmise mullaproovi võtmise aastale järgneva viienda aasta 1. detsembriks. Näiteks kui eelmised mullaproovid võeti 2020. aastal, tuleb uued proovid võtta ja saata laboratooriumisse analüüsimiseks 2025. aasta 1. detsembriks.

Lõike 3 kohaselt korraldab taotleja mullaproovide võtmise arvestusega, et iga kuni viie hektari maa kohta, mille kohta toetust taotletakse, on võetud üks mullaproov. Kui maad, mille kohta toetust taotletakse, on alla 5 hektari, tuleb võtta vähemalt üks mullaproov. Kui maad, mille kohta toetust taotletakse on 20,1 hektarit, siis tuleb võtta viis mullaproovi. Mullaproovid tuleb võtta nii, et nendest on võimalik määrata mulla happesus, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldus ning ka orgaanilise süsiniku sisaldus. Taotleja tagab, et iga kohustuseaasta 1. detsembriks on maa, mille kohta ta toetust taotleb iga kuni 5 hektari kohta kas kehtivad analüüsitulemused mulla happesuse, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse kohta või on võetud nõuetekohased mullaproovid ja saadetud need laboratooriumisse analüüsimiseks.

Lõike 4 kohaselt peab võtma mullaproovid Maaelu Teadmuskeskuse korraldatud mullaproovivõtjate koolituse läbinud isik kui maad, mille kohta toetust taotletakse, on üle 10 hektari. Kui mullaproovid kogub koolituse läbinud isik, väljastatakse analüüsitulemustega nii laboriprotokoll kui ka väetustarbekaard. Väetustarbekaardi alusel saab tootja planeerida väetamist vastavalt väetustarbele põldude ja ka põlluosade lõikes. Mullaproovivõtjate koolituse läbinud isikute nimekiri koos kontaktandmete ja tegevuse maakonnaga on kättesaadavad internetist Põllumajandusuuringute Keskuse kodulehelt <http://pmk.agri.ee/index.php?valik=168&keel=1&template=template2teenused.html>. Arvesse võetakse ka isikuid, kes on osalenud enne 2023. aastat Põllumajandusuuringute Keskuse korraldatud mullaproovivõtjate koolitusel. Kuna 1. jaanuarist 2023. ühendatakse Põllumajandusuuringute Keskus ja Eesti Taimikasvatuse Instituut, mis hakkab kandma nime Maaelu Teadmuskeskus, siis on põhjendatud, et arvesse võetakse ka Põllumajandusuuringute Keskuse korraldatud mullaproovivõtjate koolitusel osalenud isikud.

Lõike 5 kohaselt peab laboratoorium mullaproovidest määrama mulla happesuse kaaliumkloriidi (pHKCl) lahusest, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse Mehlich 3, Egnér-Riehm topeltlaktaadi (DL) või Egnér-Riehm-Domingo ammooniumatsetaat-laktaadi (AL) meetodil. Nimetatud meetoditel on Eestis välja töötatud väetustarbe gradatsioonid ja seega Eesti tingimustes väetamise planeerimisel kasutatavad.

Lõike 6 kohaselt tuleb maalt, mille kohta taotletakse toetust aiakultuuride eest, võtta mullaproovid arvestusega, et iga kuni kolme hektari taotletud maa kohta on võetud üks mullaproov. Võetud mullaproovist peab olema võimalik määrata mulla happesust, mulla orgaanilise süsiniku sisaldust, taimedele omastatava fosfori, kaaliumi, magneesiumi, kaltsiumi, vase, mangaani ja boori sisaldust. Arvesse võetakse ka varem võetud mullaproovid, kui need ei ole vanemad kui viis aastat ja mille kohta on väljastatud laboriprotokoll nimetatud elementide ja mulla happesuse kohta. Aiakultuuride kasvatamiseks

Lõike 7 kohaselt kehtivad mullaproovid viis aastat.

Lõike 8 kohaselt peab olema iga 20 hektari taotletud maa kohta analüüsitud vähemalt üks mullaproov orgaanilise süsiniku sisalduse kohta. Kui maad, mille kohta toetust taotletakse, on alla 20 hektari, tuleb analüüsida vähemalt ühest mullaproovist mulla orgaanilise süsiniku sisaldus. Kui maad, mille kohta toetust taotletakse, on näiteks 20,1 hektarit, tuleb vähemalt kahest mullaproovist analüüsida mulla orgaanilise süsiniku sisaldus. Mulla orgaanilise süsiniku sisaldus analüüsitakse samadest mullaproovidest, millest analüüsitakse ka mulla pH ja taimedele omastatavad toiteelemendid.

Lõike 9 kohaselt peab laboratooriumi väljastatud laboriprotokoll mullaproovide analüüsi tulemustega olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadav.

Eelnõu §-ga 16 sätestatakse keskkonnasõbraliku majandamise alasel koolitusel osalemine.

Lõike 1 kohaselt peab taotleja või tema heaks tegutsev füüsiline isik, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, osalema hiljemalt kohustuseaasta 1. detsembriks vähemalt ühel keskkonnasõbraliku majandamise alasel koolitusel. Töösuhet kinnitavad andmed peavad olema registreeritud Maksu- ja Tolliameti töötamise registris. Koolitus peab olema korraldatud strateegiakava alusel antava teadmussiirde ja innovatsioonisüsteemi arendamise toetuse raames. 2023. ja 2024. aastal võetakse arvesse koolitust, mis on korraldatud Eesti maaelu arengukava 2014-2020 alusel antava teadmussiirde pikaajaliste programmide rakendamise toetuse raames. Keskkonnasõbraliku majandamise alased koolitused aitavad tõsta põllumajandustootjate keskkonnateadlikkust.

Lõike 2 kohaselt arvestatakse koolitusi, millel osalemise kohta on koolitaja esitanud PRIAle andmed koolitatava ja teda esindatava ettevõtte kohta.

Lõike 3 kohaselt loetakse koolitusteks infopäeva, konverentsi ja esitlustegevust.

Eelnõu §-ga 17 sätestatakse taimekaitsevahendi kasutamise piirang

Lõigete 1 ja 2 kohaselt ei ole lubatud sama keemilise taimekaitsevahendi toimeainet kasutada ühe kalendriaasta jooksul rohkem kui kaks korda samal põllul. Sama taimekaitsevahendi toimeaine korduv kasutamine kiirendab taimekahjustajate resistentsuse kujunemist taimekaitsevahendite suhtes. Nõue kohaldub põldudel, millel kasvatatakse nisu, talirukist, suviaotra, suvikaera, rapsi, rüpsi, maisi, hernest, põlduba ja heintaimi. Nimetatud põllumajanduskultuurid on valitud, lähtudes Põllumajandusameti 2019. aastal koostatud põhikultuuride ja vähe levinud ning väikese kasvupinnaga kultuuride nimekirjast. Taimekaitsevahendite kasutamise piirang kohaldub nendele põllumajanduskultuuridele, mis Põllumajandusameti koostatud nimekirjas on määratletud põhikultuurina. Põllumajandusamet on põhikultuurina võtnud arvesse neid põllumajanduskultuure, mille kasvupind ületab 1% põllumajanduslike majapidamiste poolt kasutatavast põllumajandusmaast, mille aastatoodang ületab 1% põllumajanduslike majapidamiste taimekasvatustoodangust ja/või mille tarbimine inimese kohta päevas ületab 7,5 g. Kartul on samuti nimetatud põhikultuurina, kuid kuna kartulil on Eestis registreeritud piiratud arv taimekahjustajate tõrjeks sobivaid taimekaitsevahendeid, siis kartulile taimekaitsevahendite kasutamise piirangu nõue ei kohaldu. Taimekaitsevahendite kasutamise piirangu nõue ei kohaldu ka heinaseemnepõldude kohta.

Lõike 3 kohaselt ei piirata insektitsiide ehk putukatõrjevahendite toimeainete kasutamist. Insektitsiidide toimeainete valik on piiratud, seetõttu on insektitsiidide kasutamisele seatud erisus.

Eelnõu §-ga 18 sätestatakse nõuded aiakultuuri teenindusala ja multši kasutamise kohta.

Lõike 1 kohaselt hoitakse aiakultuuride teenindusala rohukamaras. Rohukamar säilitab mullaviljakuse, takistab mulla erosiooni ja toetab ökosüsteemi teenuseid, näiteks kahjuritõrjet või tolmeldamist.

Lõike 2 kohaselt tuleb kasutada maasikaridade peal multši ehk katematerjali. Multši tuleb kasutada alates istandiku rajamisest ja see peab olema põllul kogu vegetatsiooniperioodi jooksul või kuni istandiku likvideerimiseni. Multšimaterjali võib taotleja ise valida, näiteks võib kasutada puukoort, saepuru, põhku, kilet jms. Multši kasutamine maasika ridades loob maasikataimede kasvuks paremad tingimused, kuna aitab ohjata umbrohtu. Vegetatsiooniperioodiks loetakse meteoroloogiliselt perioodi, mille kestel ööpäeva keskmine õhutemperatuur on püsivalt üle 5 °C. Eesti kohta keskmisena kestab aastate 1965-2013 andmetel vegetatsiooniperiood 22. aprillist kuni 28. oktoobrini.

Eelnõu §-ga 19 sätestatakse feromoonpüüniste ja mitmekesisust toetavate elementide kasutamine.

Lõike 1 kohaselt hoitakse maal, millel kasvatatakse viljapuid, õunamähkuri, ploomimähkuri, õunakoi ja õunapuu-võrgendkoi avastamiseks feromoonpüüniseid. Feromoonpüünised on liigispetsiifilised, ehk näiteks õunamähkuri feromoonpüünis sobib vaid õunamähkuri püüdmiseks. Püünised peavad olema paigutatud tihedusega vähemalt üks püünis igal 0,3 hektari suurusel maal. Feromoonpüünised peavad olema viljapuude istandikus vähemalt 1. maist kuni 31. augustini, mil nimetatud kahjurid lendlevad. Feromoonpüünised meelitavad viljapuude kahjureid lõhnaainetega püünisesse, kus nad jäävad liimile ja ei suuda enam ära lennata. Nii on võimalik kahjurite arvukust seirata ja vajadusel kasutada taimekaitsevahendeid. Kui feromoonpüüniseid kasutatakse suuremal hulgal, saab nendega kahjurid välja püüda ja taimekaitsevahendeid sellisel juhul kasutada vaja ei ole.

Lõike 2 kohaselt paigutatakse iga 0,3 hektari suurusel maale, millel kasvatatakse viljapuid või marjapõõsaid, vähemalt kaks elurikkust toetavat elementi. Elurikkust toetavad elemendid on putukate või lindude joogianum, kivi-, oksakuhil või vana kõdunev puunott, lindude pesakast, röövlindude istumiskoht, putukapesa ja taru, milles peetakse mesilasi. Röövlindude istumiskoht peaks olema aia servas asuv ja puudest pisut eemal olev kõrgem vai või post, mille otsa on kinnitatud vertikaalne pulk, millel istudes on röövlindudel aiast hea ülevaade. Putukapesade all peetakse silmas inimese poolt rajatud (vanad aukudega tellised, pilliroost meisterdatud putukapesad, kõrrepusad jms), mitte looduslikke pesi. Putukapesade meisterdamise näiteid: http://www.loodusesober.ee/artikkel1612_1595.html.

Eelnõu §-ga 20 sätestatakse toetuse lisategevuse nõuded.

Taotleja saab valida milliseid lisategevusi ellu viib. Lisategevusi tuleb ellu viia toetusõiguslikul maal, mille kohta lisategevuse eest toetust taotletakse. Lisategevuste elluviimisel tuleb lisategevuse nõudeid täita kohustuseaasta jooksul. Sarnaste tegevuste eest topeltmaksmise vältimiseks ei anta teatud lisategevuste elluviimise eest toetust sama maa kohta.

Eelnõu §-ga 21 sätestatakse orgaanilise multši kasutamise lisategevus.

Lõike 1 kohaselt tuleb aiakultuuride kasvatamise kasutada orgaanilist multši. Multši ehk katematerjali kasutamine aiakultuuride ridades või reavahedes aitab vähendada taimekaitsevahendite kasutamist, kuna on efektiivne võtte umbrohtumuse ohjamiseks. Multši kasutamisel paraneb mulla elutegevus, niiskusesisaldus ja väheneb mullaerosioon, samuti väheneb temperatuurikõikumistest põhjustatud stress ning kevadiste külmakahjustuste oht taimedele. Multšiks kasutatav materjal võib reguleerida mulla happesust. Orgaanilised materjalid, mis sobivad multšimiseks on näiteks põhk, niidetud rohi, hein, turvas, puukoor, puulehed. Orgaanilist multši tuleb kasutada alates taimede külvamisest, maha panemisest või istutamisest ja see peab olema põllul kogu vegetatsiooniperioodi jooksul või kuni taimede ülesvõtmiseni.

Lõike 2 kohaselt kasutatakse aiakultuuride ridades või reavahedes orgaanilist multši sellisel hulgal, mis takistab rohu läbikasvamist multšist.

Lõike 3 kohaselt tuleb esitada PRIAle fotoäpi kaudu asukohapõhine pilt orgaanilise multši kasutamise kohta. Nõue rakendub 1. jaanuarist 2024.

Eelnõu §-ga 22 sätestatakse haljasväetiskultuuri kasvatamise lisategevus.

Lõike 1 ja 2 kohaselt kasvatatakse haljasväetistaimi köögivilja kasvatamisele eelnenud kalendriaastal. Haljasväetisteks nimetatakse põllumajanduskultuuride haljasmassi, mis viiakse mulla viljakuse suurendamise eesmärgil mulda. Mulda viidava orgaaniline aine toimetel paranevad muldade füüsikalised ja keemilised omadused, bioloogiline aktiivsus ning mulla elustik. Lisaks aitavad haljasväetiskultuurid kontrollida põllul umbrohtude arvukust ja liigilist koosseisu ning soodustavad elurikkust laiemalt. Eelistatud haljasväetistaimed on liblikõielised heintaimed, kuna rikastavad mulda rohke lämmastikuga, vähendades vajadust mineraalväetiste järgi. Seetõttu tuleb köögiviljade kasvatamise eelselt kasvatada haljasväetistaimedena liblikõielisi heintaimi puhaskülvis, segus kõrreliste heintaimedega või segus teiste haljasväetiseks kasvatatavate põllumajanduskultuuridega. Liblikõieliste heintaimede kaetus liblikõieliste-kõrreliste heintaimede ja liblikõieliste-haljasväetistaimede segu taimikus peab olema vähemalt 30 protsenti. Haljasväetistaimi kasvatatakse köögivilja kasvatamisele eelnenud kalendriaastal põhikultuurina. Seega tuleb arvestada, et haljasväetistaimed on taotlemisele eelneval aastal maha pandud, külvatud või istutatud hiljemalt 15. juuniks. Haljasväetistaimede põhikultuurina kasvatamine tagab suurema mulda viidava biomassi.

Lõikega 3 on seatud erisus, mille kohaselt võib porgandi kasvatamise eelselt kasvatada ka haljasväetistaimi, mis ei sisalda liblikõielisi. Sellisel juhul tuleb kasvatada porgandi eelselt põhikultuurina heintaimi puhaskülvis või segus teiste haljasväetiseks kasvatatavate põllumajanduskultuuridega. Liblikõielised suurendavad porgandi säilitushaiguste, nagu valgemädanik, baktermädanik, nakatumise ohtu.

Eelnõu §-ga 23 sätestatakse mitmeliigilise väikese põllu lisategevus.

Lõike 1 ja 2 kohaselt peab kasvatama 0,3 kuni 1,0 hektari suurusel põllul vähemalt kaheksat erinevat põllumajanduskultuuri liiki, mis kuuluvad köögivilja, rühvelkultuuri, lille, ravim- või maitsetaimede hulka. Igat nimetatud põllumajanduskultuuri kasvatatakse kuni 0,1 hektari suurusel alal. Väikesel alal erinevate kultuuride kasvatamine pakub alternatiivi

taimekaitsevahendite kasutamisele, soodustab elurikkust, minimeerib ilmastikust tulenevaid riske ja suurendab kvaliteetset saaki.

Eelnõu §-ga 24 sätestatakse vahekultuuri kasvatamise lisategevus.

Vahekultuuri tuleb kasvatada vähemalt 1. septembrist kuni 1. novembrini. Vahekultuuri normaalseks arenguks on vajalik päevane temperatuur vähemalt 9 °C. Kõige enam kasu mullale ja elurikkusele on vahekultuurist siis kui see külvatakse kohe pärast põhikultuuri koristamist. Eestis kasvatatakse vahekultuuridena mitmeid ristõielisi (valge sinep, õlirõigas, raps, kesaredis), teravilju (rukis, tatar), liblikõielisi (vikk, Aleksandria ristik, inkarnaatristik), kuid ka itaalia raiheina ja keerispead. Põhikultuuri koristuse käigus varisenud seeme on umbrohi, seda vahekultuuriks ei loeta. Haigustekitajate arengu katkestamiseks on soovituslik vahekultuuri kasvatamisel järgida viljavaheldust või külvikorda.

Vahekultuuri kasvatatakse põhikultuuride vahel eesmärgiga kaitsta mulda erosiooni ja toitainete kao eest, parandada mulla ja põhikultuuride varustatust toitainetega ning vähendada umbrohtumust ja haigustekitajaid. Lisaks soodustab vahekultuur tolmeldajate, teiste kasulike putukate tegutsemist ja mulla mikrobioloogilist mitmekesisust.

Eelnõu §-ga 25 sätestatakse happelise mulla lupjamise lisategevus.

Lõike 1 kohaselt kasutatakse lubiväetist põllul, mille kohta on koostatud lubjatarbekaart. Lubjatarbekaart võtab arvesse mulla pH-d kui ka teisi mulla omadusi, mille põhjal antakse soovitusi lubjatarbe ja sobivaima lubiväetise valiku kohta.

Mulla lupjamise eesmärgiks on parandada taimede kasvutingimusi vähendades mulla liigset happesust ja reguleerides mullas toiteelementide tasakaalu. Uuringud on näidanud, et mulla pH ja mulla orgaanilise süsiniku vahel on tugev seos ning happelistel muldadel on mulla orgaanilise süsiniku sisaldus madalam. Seetõttu on happeliste muldade lupjamisel suur potentsiaal mulla süsiniku sidumise suurendamisel, mis aitab eemaldada atmosfäärist CO₂ ja panustab seetõttu kliimaeesmärkide saavutamisse.

Lõike 2 kohaselt kasutatakse lupjamiseks tuhka või lisaks tuhale muud lubiväetist. Tuha kasutamine võimaldab piirata lupjamisega seotud CO₂ heitkoguseid, kuna tegemist on valdavalt kaltsiumoksiidiga, mis ei põhjusta täiendavaid heitkoguseid. Lupjamiseks kasutatud lubiväetise kohta peavad andmed olema kantud väetiseregistrisse. Väetiseregistrisse kantud andmed on leitavad Põllumajandus- ja Toiduameti internetilehelt: <https://portaal.agri.ee/avalik/#/vaetis/vaetised>. Mahemaadel on mahepõllumajanduse regulatsioonide kohaselt lubatud lupjamiseks kasutada üksnes Komisjoni rakendusmääruse 2021/1165 II lisasse kantud väetisi.

Lõike 3 kohaselt peab tuha tekke aluseks oleva toorme ja muu lubiväetise päritolu tõendav dokument olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadav. Lubiväetise päritolu tõendavaks dokumendiks võib olla näiteks lubiväetise saateleht või ostuarve.

Lõikes 4 on nimetatud tegevused mida tuleb pärast mulla lupjamist ellu viia. Toitainete leostumise vältimiseks on oluline, et pärast mulla lupjamist kasvaks sellel maal taimik. Seetõttu tuleb pärast mulla lupjamist külvata põllumajanduskultuur või lubjata juba kasvava taimikuga maad, nt rohumaid. Kuna lupjamist võib ellu viia nii kevadel kui sügisel, siis tuleb järgida, et

kevadepõllumajanduskultuure. Kui lubjatakse rohumaad, siis piisab kui taimikut ei harita.

Eelnõu §-ga 26 sätestatakse glüfosaadi mittekasutamise lisategevus.

Glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid ei kasutata kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaal. See tähendab, et glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid ei kasutata ka sellel maal, millele kohustuseaastal toetust ei taotleta või mis ei ole toetusõiguslik maa. Seega on see nõue rangem toetuse põhitegevuse nõudest, kus glüfosaati ei tohi kasutada põllukultuuri taimede tärkamisest, istutamisest või maha panemisest kuni saagi koristamiseni ning kogu kohustuseaasta vältel aiakultuuride alusel maal, mustkesal, sööti jäetud maal, haljaskesal ja haljasväetiseks kasvatatavatel taimedel ning vahekultuuridel. Glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid ei ole lubatud selle lisategevuse elluviimisel kasutada kohustuseaasta kestel, s.o 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini. Glüfosaadi mittekasutamise lisategevuse elluviimise eest ei anta toetust mahemaa kohta. Mahepõllumajanduse regulatsioonidest lähtuvalt ei ole mahemaadel sünteetiliste taimekaitsevahendeid lubatud kasutada. Mahepõllumajandustootjatel hüvitatakse mahepõllumajanduslike nõuete järgimine mahepõllumajanduse ökokava toetusega.

Eelnõu §-ga 27 sätestatakse põllumajandusliku majapidamise üleandmine.

Põllumajandusliku majapidamise üleandmise ja ülevõtmise korral kohaldatakse maaeluministri xx määruse nr xx „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala määramise ja põllumassiivi kasutamise kohta andmete esitamise tingimused ja kord“ sätestatut. Põllumajanduslikku majapidamist saab üle anda ja üle võtta kohustuseaastal ajavahemikul 16. juuni kuni 1. september. Põllumajandusliku majapidamise üle võtnud isik võib esitada PRIAle selle aja jooksul põllumajandusliku majapidamise üle võtmist tõendavad dokumendid ja taotlema toetust. Sellisel juhul antakse toetus põllumajandusliku majapidamise ülevõtjale.

Eelnõu §-ga 28 sätestatakse toetuse taotlemise kord.

Lõike 1 kohaselt esitab taotleja PRIAle igal kohustuseaastal ajavahemikul 2. maist kuni 15. juunini elektrooniliselt PRIA e-teenuste keskkonna kaudu taotluse. PRIA e-teenuse keskkonna kaudu taotlemine võimaldab vältida vigu taotluse esitamisel ning dokumentide täitmine on lihtsam, kuna taotluse paljud väljad on juba eeltäidetud ning süsteemis toimuvad automaatsed esitatud andmete kontrollid PRIA erinevate registritega. Isik, kes esimest korda taotleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika seaduse alusel toetust, esitab enda andmete registrisse kandmiseks avalduse PRIAle. Taotlus sisaldab andmeid, mis on vajalikud toetuse menetlemiseks. Taotlusel tuleb esitada maaeluministri xx määruse nr xx „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ § 11 lõikes 1, §-des 12 ja 13 nimetatud andmed, mis on kõikidele pindala- ja loomatoetuste taotlejatele kohustuslik esitada. Taotleja peab taotlusel teada andma, et milliste tegevuste eest ja millise põllu kohta ta soovib toetust taotlema. Põhitegevuse elluviimine on eelduseks lisategevuste elluviimisele. Kui taotleja ettevõtte on mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustatud ja ta ei taotle strateegiakava alusel antavat mahetoetust, siis esitab taotleja ka andmed mahepõllumajandusliku maakasutuse kohta.

Lõike 2 kohaselt peab taotleja esitama muudatused nende põldude piiride kohta, mille kohta ta toetust taotleb, hiljemalt kohustuseaasta 15. augustiks.

Lõike 3 kohaselt peab taotleja esitama rakendusmääruse (EL) nr 2022/1173, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 kohaldamise eeskirjad ühise põllumajanduspoliitika ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi kohta (ELT L 183, 08.07.2022, lk 23–34), artikli 7 lõike 1 punktide a ja c kohased taotluse muudatused hiljemalt kohustuseaasta 1. novembriks.

Lõike 4 kohaselt esitab taotleja strateegiakava alusel antavate pindalatoetuste ning loomade pidamisega ja loomade heaolu soodustamisega seotud toetuste kohta ühise taotluse. Kõiki strateegiakava alusel antavaid pindalatoetusi ning loomade pidamisega ja loomade heaolu soodustamisega seotud toetusi saab taotleda ajavahemikul 2. mai kuni 15. juuni PRIA e-teenuste keskkonnas. PRIA e-teenuste keskkonnas on taotlejale näha eeltäidetud taotlusvorm, mis sisaldab erinevate toetuste taotlemiseks vajalikke andmeid, sh ka selliseid andmeid, mis on toetustele ühised nt põllumajandusmaa ja põllul kasvatatavate kultuuride kohta. Kuna teatud ühiseid andmeid võetakse arvesse erinevate toetuste menetlemisel, võimaldab nende ühekordne märkimine vältida vigu.

Eelnõu §-ga 29 sätestatakse taotleja, taotluse ja toetatavate tegevuste kontrollimine.

Lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA taotluses esitatud andmete õigsust ja taotleja ning toetatava tegevuse toetuse saamise nõuetele vastavust.

Lõike 2 kohaselt kontrollib Keskkonnaamet maaeluministri xx määruse nr xx „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ lisas esitatud nitraaditundlikul alal nitraadireostuse vältimise kohustuslikke majandamisnõudeid, mis on lisaks tingimuslikkusele ka toetuse baasnõudeks.

Lõike 3 kohaselt kontrollib Põllumajandus- ja Toiduamet maaeluministri xx määruse nr xx „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ lisas esitatud taimekaitsevahendite kasutamise kohustuslikke majandamisnõudeid, mis on lisaks tingimuslikkusele ka toetuse baasnõudeks.

Lõike 4 kohaselt kontrollivad tingimuslikkust oma pädevuse piires PRIA, Põllumajandus- ja Toiduamet ning Keskkonnaamet. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete ning kohustuslike majandamisnõuete kontrollide korraldamisel (sh, kui need samad nõuded sisalduvad juba riigisiseses õigusaktis) peab arvestama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklis 83 sätestatuga. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete ning kohustuslike majandamisnõuete kontrollimiseks võivad asutused kasutada olemasolevaid kontrolli- ja haldussüsteeme. Kontrolli all mõistetakse nii administratiivset kui ka kohapealset kontrolli. Kohapealse kontrolli tegemiseks võib asjakohasel juhul kasutada kaugseiret või pinnaseiresüsteemi või neid toetavaid asjakohaseid tehnoloogiaid. Kohapealsete kontrollide valim tehakse igal aastal riskianalüüsi põhjal. Eeltoodu tähendab ka seda, et tingimuslikkuse raames peab kontrollivalimi koostamisel lähtuma nimetatud määruses sätestatust. Lisaks võib ette tulla, et tingimuslikkuse raames tuleb kontrollida midagi enam, kui seda näeb ette muu riigisisene õigusakt.

Eelnõu §-ga 30 sätestatakse toetuse vähendamise ja ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks meetmete kohaldamise kord.

Lõike 1 kohaselt kohaldatakse toetuse vähendamise korral Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 13 lõikes 3 sätestatud. PRIA võib vähendada antavat toetust või keelduda toetuse andmisest, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust kui enne toetuse andmist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid või ei täida muid toetuse saaja kohustusi. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 65 lõikes 2 nimetatud pindala- ja loomapõhiste otsetoetuste ning maaelu arengu toetuste puhul tähendab eeltoodu seda, et taotleja on rikkunud selliseid nõudeid, mis ei ole toetusõiguslikkuse nõuded ja mille rikkumine toob kaasa toetuse vähendamise (nt on rikutud baasnõuet või toetuse tegevuse elluviimise nõuet – nt liblikõieliste kasvatamise või mullaproovide nõuet). Nimetatud toetuste puhul tehakse taotluse rahuldamise otsus ja toetuse andmise otsus ühe otsusena. Kui enne selle otsuse tegemist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid, vähendatakse toetust. See, mis ulatuses toetust vähendatakse, oleneb konkreetsest rikkumisest ning toetuse vähendamise ulatus otsustatakse kaalutusõiguse alusel, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust, korduvust ja tahtlikkust. Kui taotleja on rikkunud aga toetusõiguslikkuse nõuet (nt taotleja ei ole juriidiline isik), jäetakse taotlus rahuldamata

Lõike 2 kohaselt vähendatakse baasnõuete, põhi- ja lisategevuse elluviimise nõuete rikkumise korral toetust taotluse alusel kindlaks määratud summast, mida taotlejal oleks olnud õigus saada.

Lõike 3 kohaselt kohaldatakse ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks meetmete kohaldamise korral Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse §-des 107–110 sätestatud. Nimetatud paragrahvides sätestatakse ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud EL finantshuvide kaitse meetmete kohaldamise üldnormid, ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga seotud kaitsemeetmed, kaitsemeetme kohaldamine pettuse puhul ning tingimuslikkuse süsteemiga seotud kaitsemeetmed.

Lõike 4 kohaselt antakse rohumaa kohta toetust maksimaalselt selle rohumaa pindala ulatuses, mis on võrdne selle maa pindalaga, mille kohta kokku kohustuseaastal toetust taotleti ja mis kindlaks määrati ning millel kasvatati põllu- või aiakultuuri või mida hoiti söötis või millel oli põldtunnustatud heinaseemnepõld. Kui põllumajanduslikus majapidamises on rohumaid 100 hektarit ja 50 hektarit põllu- või aiakultuure, sööti või põldtunnustatud heinaseemne põlde, siis antakse toetust rohumaa eest 50 hektari kohta, kokku 100 hektari kohta. Kui taotleja soovib toetust rohumaa kohta, tuleb need põllud taotlusele märkida. Taotleja võib toetust taotleda kõikide rohumaa kohta, kuid toetust saab vaid sellele osale, mis on võrdne või väiksem põllu- või aiakultuuri, söödi või põldtunnustatud heinaseemne põllu maaga. Seejuures tuleb silmas pidada, et mullaproovide nõudeid tuleb täita vaid selle maa osas, mille kohta toetust taotletakse, sh taotlusele märgitud püsirohumaa või muu rohumaa osas. Suuremat osa põhitegevuse nõudeid tuleb täita kogu põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul maal, sõltumata sellest kas nende maadele toetust taotletakse või mitte. See tagab keskkonnaeesmärkide täitmise.

Eelnõu §-ga 31 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Lõike 1 kohaselt teeb, teeb PRIA taotluse rahuldamise, osalise rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse hiljemalt kohustuseaastale järgneva aasta 10. veebruariks võttes arvesse kontrollide tulemusi.

Lõike 2 kohaselt teeb PRIA taotluste rahuldamata jätmise otsuse lisaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261) artiklis 62 ka Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 16 lõikes 8 sätestatud alusele kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) taotleja, taotlus või taotleja tegevus ei vasta nõuetele, kui EL-i õigusaktidest ei tulene teisiti;
- 2) taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli läbiviimist;
- 3) taotluses on esitatud teadlikult valeandmeid.

Tegemist on PRIA töökoormuse vähendamiseks kehtestatud asjaolude loeteluga, et mitte asjatult kulutada ressursse toetuse taotluse menetlustoimingute läbiviimiseks olukordades kui on ilmne, et toetuse taotlus jäetakse rahuldamata.

Eelnõu §-ga 32 sätestatakse toetuse maksmine.

Toetus makstakse esimesel võimalusel pärast taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemist, kuid hiljemalt kohustuseaastale järgneva kalendriaasta 30. juuniks.

Eelnõu §-ga 33 sätestatakse toetuse saajate andmete avalikustamine.

PRIA teavitab toetuse saajat tema andmete avalikustamisest ja andmete töötlemisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 98 ja 99 sätestatud alustel ja korras.

Eelnõu §-ga 34 sätestatakse rakendussätted.

Lõike 1 ja 2 kohaselt ei pea toetuse saamise nõuete täitmiseks taotleja enne eelnõu jõustumist külvatud talikultuuri muu põllumajanduskultuuriga asendama. Kui taotlejal on külvanud 2022. aastal taliteraviljad sertifitseeritud seemnega, siis need pinnad võetakse nõude täitmisel arvesse, kuid kui taliviljad on külvatud sertifitseerimata seemnega, jäetakse need pinnad arvestusest välja. Viljavahelduse nõudes jäetakse arvestamata 2022. aasta sügisel külvatud taliteraviljad ja talvituvad ristõielised kultuurid, nagu taliraps ja –rüps.

Lõike 3 kohaselt võetakse keskkonnasõbraliku majandamise alaste koolitustena 2023. ja 2024. aastal arvesse Eesti maaelu arengukava 2014–2020 alusel antava teadmussiirde pikaajaliste programmide rakendamise toetuse raames läbiviidud koolitust.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu ettevalmistamisel on lähtutud järgmistest määrustest:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261).

4. Määruse mõjud

Eelnõu mõjusid on hinnatud "Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri" § 46 lg 1 alusel. Eelnõu rakendamine toob kaasa otseseid positiivseid mõjusid majandusele, elu- ja looduskeskkonnale ning kaudseid positiivseid mõjusid julgeolekule, regionaalarengule, riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele. Toetus on suunatud põllumajandusliku tegevusega tegelevatele ettevõtjatele.

Mõjud majandusele, sh ettevõtete halduskoormusele.

Mõju majandusele on positiivne. Keskkonnasõbralikult toodetud põllumajandussaaduste eest on põllumajandustootjatel võimalus küsida kõrgemat hinda. Toetusega hüvitatakse osaliselt toetuse saajale toetuse nõuete elluviimisega kaasnevad saamata jäänud tulu ja lisakulud. Kuna taotlejad saavad varasemaga võrreldes ellu viia uusi lisategevusi, siis toetuse taotlemisel ja tegevuste elluviimisel võib halduskoormus ettevõtetele vähesel määral suurened. Samas rakendatakse pindala ja loomatoetuste taotlemisel endiselt ühtset taotlusvormi, mistõttu toetuste taotlemisel ei ole vaja samu andmeid korduvalt esitada.

Mõju julgeolekule ja välissuhetele.

Toetusel on toidujulgeolekule kaudne positiivne mõju. Toetuse nõuete täitmisel on võimalik osaliselt leevendada väetiste ja pestitsiidide kasutamise vajadust, mis on välja toodud EL-i roheleppes ning seeläbi kaudselt tagada toiduga varustuskindluse.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale.

Strateegiakava, mille alusel antakse keskkonnasõbraliku majandamise toetust, keskkonnamõjud on hinnatud Estonian, Latvian & Lithuanian Environment OÜ poolt koostatud ÜPP strateegiakava 2023–2027 keskkonnamõju strateegiline hindamine (2022) raames¹. Toetuse kaasabil tõstetakse eeldatavasti vähemalt 2600 põllumajandustootja keskkonnateadlikkust ning aidatakse kaasa keskkonnasõbralike viljelusviiside kasutamisele 571 000 hektaril põllumajandusmaal. Toetuse tegevuste elluviimisel väheneb veereostuse risk, paraneb mullaviljakus ning säilib elurikkus. Samuti aitab toetus kaasa mitmekesise põllumajandusmaastiku kujunemisele ja kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisele ning CO₂ sidumisele.

Mõju regionaalarengule, sh linna-, maa- ja rannapiirkondadele.

Toetusel on kaudne positiivne mõju regionaalarengule ettevõtluse ja elukeskkonna kaitse kaudu.

Mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Toetuse rakendamine ei too kaasa uute töökohta loomise vajadust kuna varasemalt on toetatud keskkonnasõbraliku majandamise tegevuste ellu viimist. Uuel finantsperioodil rakendub esmakordselt pindalatoetustele pinnaseiresüsteem, mis peab võimaldama regulaarselt ja süstemaatiliselt vaadelda, seirata ja hinnata põllumajanduslikke tegevusi ja praktikaid põllumajandusmaal. Selle kaudu on võimalik vähendada PRIA töökoormust toetuste andmisel.

¹ Lisainfo on leitav EL-i ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 koostamise materjalidest: <https://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/upp-strateegiakava-2021-2027/seire-ja-hindamine>

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Strateegiakava ökokavade kogueelarve on aastateks 2023-2027 279 365 200 eurot, millest keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kogueelarve on strateegiakava peatüki ÖK1 punkti 12 kohaselt 145 525 200 eurot. Toetust rahastatakse 100% Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2023. a. Määruse §-d 10 ja 11, § 24 ja § 23 lõige 3 jõustuvad 1. jaanuaril 2024. aastal.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Strateegiakava ettevalmistuseks moodustati 2019. a 18. juunil juhtkomisjon, kuhu kuulusid valdkondade huvigruppide ning riigiasutuste esindajad. Juhtkomisjoni ülesanneteks oli kujundada Eesti seisukohad Euroopa liidu ühise põllumajanduspoliitika maaelu arengu toetuste andmist reguleerivate õigusaktide kohta ning koordineerida strateegiakava koostamist, teha ettepanekuid ja kujundada seisukoht strateegiakava kohta enne kava esitamist Vabariigi Valitsusele. Lisaks kohtusid strateegiakava ettevalmistuseks aastatel 2019–2020 valdkondlikud töögrupid. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse tegevuse nõuded töötati välja keskkonnasõbralike praktikate ja mahepõllumajanduse, keskkonnasõbraliku aianduse ja kohalike sortide ning lupjamise töögruppides. Juhtkomisjoni ja valdkondlike töögruppide materjalid on leitavad Maaeluministeeriumi kodulehelt.

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Keskkonnaministeeriumile. Eelnõu saadetakse informatsiooniks PRIAle ja strateegiakava juhtkomisjonile.